

**A TANÁCSKÖZTÁRSASÁG KÖZOKTATÁSI TAPASZTALATAINAK
FELHASZNÁLÁSA SZOCIALISTA-KÖZOKTATÁSÜGYÜNK FEJLESZTÉSÉBEN
A FELSZABADULÁS UTÁN**

DR. NAGY JÁNOS

Ez a szemelvény fejezet „A Tanácsköztársaság közoktatásügyi intézkedéseinek tanulmányai” c. tanulmányból. E tanulmány három nagyobb részből áll: az első részben azt dolgozta ki a szerző, hogy a Tanácsköztársaságnak melyek voltak a jövőbe mutató intézkedései, kezdeményezései közoktatásügyi téren. A második rész arra mutat rá, hogy a Tanácsköztársaság előremutató közoktatásügyi intézkedései miként érvényesültek a felszabadulás után. A tanulmány befejező része a Tanácsköztársaság közoktatásügyi intézkedéseinek mai nevelőmunkánkra gyakorolt hatását elemzi. Olvasóink részére a tanulmány második fejezetét közöljük.

* * *

Hogy jól megfigyelhessük a felszabadulás utáni szocialista közoktatásügyünk fejlődésében a Tanácsköztársaság közoktatási intézkedéseinek hatását, illetőleg tapasztalatainak érvényesülését, előbb szükségszerűen be kell mutatnunk a felszabadulás előtti közoktatást és annak a mindennapi életben jelentkező követelményeit.

Az ellenforradalmi rendszer uralomra jutása után mindjárt eltörölte a Tanácsköztársaság minden közoktatásügyi intézkedését, és a magyar nevelésügyet teljesen az imperialista szellem, majd a jobboldali, fasiszta nézeteket kiszolgáló reakciós uralkodó osztályok hatalmának megszilárdítására használta fel. A nevelés célja – az államrend megszilárdítása érdekében – ismét a tömegek engedelmisségre szoktatása, a nehézségek beletörődésben jelentkező tűrése (vallásrkölcsi-nevelés) lett, majd közoktatásunk irányításában a tudománytalan, idealista világnézet kritikátlan elfogadása és a militarista szellemű nevelés jelentkezik mint tipikus vonás.

A népiskola újra biztosította a tömegek alacsony szellemi szinten tartását, ily módon akadályozva meg kritikai megnyilatkozása jelentkezését, a középiskola pedig egy az élettől elforduló, a rendszert hűségesen kiszolgáló tisztviselőréteg nevelését vállalta; az alsó- és középfokú szakoktatás rendje pedig szinte a kiegyezés-korabeli primitív képzési színvonal visszaállítását célozta.

A Horthy-rendszer nevelésügyére rányomta bélyegét a népoktatás teljes elhanyagolása, az iskolaszervezet merevsége, zsákutás jellege, a nagymérvű lemorzsolódás és a szelektálásnak ismét tíz éves korra történő leszorítása. A „kereszténymezeti” jelszónak megfelelően az állam az iskolák túlnyomó többségét az egyházakra bízta, szabad kezét engedve a klerikalizmusnak, nacionalizmusnak, majd a fasiszta szellemű militarizmusnak.

1944-ben az ország területén zajló háborúban, majd a német pusztítás következtében az iskolák nagy része megsérült, felszerelése elpusztult, sokszor maga az épület is romokban hevert. A nevelés háttérbe szorítása és hiánya, a háborús bizonytalanság miatt beállott lazaság káros hatást gyakorolt az ifjúságra.

Ezeket a jelenségeket figyelembe véve könnyen megállapítható, hogy a felszabadulás nemcsak az országot, de benne a magyar közoktatásügyet is romokban találta. Ami megmaradt, amiből el kellett indulni, az egészében színvonalatlan, korszerűtlen

volt. Nemcsak az iskolák, hanem az ideológia, a pedagógiai eszmék, a nevelési-oktatási gyakorlat mind-mind a porban hevert.

Ebben a tragikus helyzetben, amikor sokan pesszimista módon már lemondtak a nemzet jövőjéről, a dolgozó osztályok hatalmas életeréje, a Tanácsköztársaság biztató emléke, a szovjet népek testvéri segítsége mégis lehetővé tették az elindulást, a talpraállást.

Népünk jobbik része remélni merete, hogy ami lehetséges volt 1919-ben, az nem lesz lehetetlen 1945-ben sem. A Tanácsköztársaság nagyszerű példája talán soha sem ragyogott olyan fényesen a szomorú, fáradt, szenvedő magyarság előtt, mint akkor. Példát sugárzott, hitet és erőt adott a talpraálláshoz, az országépítéshez, és azon belül a nevelésügy újra rendezéséhez is.

A felszabadulás után azonban egészen más volt a történelmi, társadalmi helyzet is, mint 1919-ben. Az uralkodó osztályok nem álltak félre letargikusan, nem adták át a hatalmat a dolgozó osztályoknak, hanem görcsösen ragaszkodtak ahhoz. Más osztály-erőviszonyok mellett kezdődött el az országépítés, mint 1919-ben. A hatalom koalíciós kézen volt, a burzsoázia, a munkásság és a parasztság tömegeire támaszkodott. Ez a körülmény sokkal komplikáltabbá tette a helyzetet, egyben késleltette is azt a Tanácsköztársaság közoktatásügyi tapasztalatainak megvalósítására. De csak késleltetni tudta, megakadályozni nem volt képes. Nem tudta megakadályozni már csak azért sem, mert egyrészt a koalíció vezető ereje, a munkásosztály volt a biztosíték a demokratikus átalakulásban, 1919 haladó hagyományainak fokozatos megvalósításában, másrészt pedig magában a fejlődésben is egyre erősödtek, szaporodtak a szocialista forradalom vonásai.

Ebben a helyzetben a Tanácsköztársaság közoktatásügyi intézkedéseivel kapcsolatos tapasztalatoknak az alkalmazására csak lépésről lépésre, a munkásosztály pártjai koalíción belüli hatalmának fokozatos megerősödésével kerülhetett sor. A kettős hatalom idején (1945–1948) csak olyan reformokat lehetett célul kitűzni és azok megoldásán munkálkodni, amelyeknek politikai, társadalmi, hatalmi feltételei biztosítva voltak. A Tanácsköztársaságban a hatalmat a proletáriátus gyakorolta, a felszabadulás után a munkásosztály azonban csak részese volt a hatalomnak.

Ilyen feltételek között a Magyar Kommunista Párt első feladatként – éppúgy mint a Tanácsköztársaság – a közoktatásügy demokratikus átalakításáért, a haladó polgári demokratikus törekvések megvalósításáért indult harcba. Nem tűzhette ki közvetlen célul a szocialista közoktatásügy megvalósítását. A hatalom koalíciós birtoklásának feltételei között két fő közoktatásügyi feladat megoldására tudta az MKP a demokratikus erőket mozgósítani: 1. a fasiszta, népellenes szellem kiküszöbölésének követelésére és 2. a nyolcosztályos általános iskola létrehozására.

Az adott történelmi helyzetben nagy eredménynek tekinthető, hogy létrejött egy olyan egység a koalíció pártjai között, amely elfogadta és magáévá tette a demokratikus iskolarendszer megeremtésének programját. Ez a program természetesen magában foglalta a Horthy-korszak iskoláira olyannyira jellemző népelnyomó szellemnek, a szovinizszt, militarista uszításnak, a nemzetiségekkel szembeni károsan megkülönböztető reakciós szemléletmódnak és az elharapózott fasiszta gondolkodásnak a felszámolását is. A Tanácsköztársaság ezzel a célkitűzéssel tudta maga mellé állítani a haladó gondolkodású, józan ítélőképességű széles rétegeket, erős bázist hozva létre további intézkedései számára. A felszabadulás után a Magyar Kommunista Párt kezdeményezése szintén hasonló megértéssel és támogatással találkozott az egész ország közvéleményében.

A Tanácsköztársaság hatalomra jutás után nem késlekedett a köznevelés megreformálásával, bár annak anyagi és szellemi feltételei távolról sem álltak még egészében rendelkezésére. Világosan látta, hogy a kultúrforradalom szerves része a szocialista for-

radalomnak. A felszabadulás után a nemzeti kormány is azonnal hozzáfogott az ellenforradalmi korszak köznevelésügyének átalakításához, a demokratikus iskolarendszer felépítéséhez.

Az emberi és demokratikus jogok kiszélesítését a felszabadulás után is erősen akadályozta az a körülmény, hogy a felnőtt lakosságnak több mint 10⁰/₀-a analfabéta és legalább 20⁰/₀-a 1–2 elemi osztályt végzett félanalfabéta volt. A Tanácsköztársaság intézkedéseire hasonlóan társadalmunk az analfabéta tanfolyamok százainak megszervezésével kívánta biztosítani minden magyar ember számára a kultúra, az írás és olvasás elsajátításának lehetőségét.

Már 1945 augusztusában megjelent a nemzeti kormány 6650/1945. M. E. sz. rendelete az általános iskola létrehozásáról.

Az általános iskola megteremtése a leghaladóbb magyar gondolkodók eszméinek és a Tanácsköztársaság már rendeletileg is megalkotott hagyományainak megvalósításaként a felszabadulás utáni időszak egyik legjelentősebb intézkedése, „közoktatásunk földreformja” lett. A nyolcosztályos általános iskola minden magyar fiatal számára biztosítja az egységes alpműveltség megszerzését, és a tankötelezettséget, egyben a szelektálási korhatárt is 10 évről 14 évre emeli fel. Oktatásunk a polgári iskolának és a gimnázium négy alsó osztályának az általános iskolába történt beolvasztásával felszámolja a hagyományos, népellenes, zsákutcás iskolaszervezetet, és biztosítja a kettős iskolarendszer megszüntetését. Az általános iskola a művelődési monopólium felszámolásának, valamint a kulturális forradalom megindulásának szilárd alapja. Megnyitja az utat a népszéles rétegek számára a kultúra birtokba vételéhez, a műveltség megszerzéséhez.

Az általános iskola lett az újraépülő iskolaszervezet fundamentuma a felszabadulás után is épp úgy, mint a Tanácsköztársaságban. A társadalom egésze érdekeinek megfelelő iskolaszervezet ugyanis nem épülhetett másra, mint csakis az ifjúság egészét magába foglaló és annak egységes műveltséget adó iskolatípusra. Amint a Tanácsköztársaság a nyolcosztályos népiskolát tette hézagtelen, egységes és összefüggő iskolarendszerének alapjává, akként az általános iskola lett a későbbiek során kiépülő középiskolai és szakoktatási rendszerünk alapja. A Tanácsköztársaság legjelentősebb közoktatásügyi intézkedésének, a nyolcosztályos iskolának kialakítása és az ezzel kapcsolatos törekvések tapasztalatai sok vonatkozásban most is a leghatékonyabban jelentkeztek, és gazdag szervezeti és tartalmi problémaanyagot adtak az új iskola számára is.

Most is, miként 1919-ben, a legtöbb gondot, fáradságot, anyagi erőt az általános iskola fejlesztésére, korszerűsítésére, nevelési-oktatási színvonalának fokozására fordítja Népköztársaságunk. Az MKP a koalíciós időszakban minden támadás és elmarasztalás ellenére is hűségesen ápolta és lépésről lépésre realizálta 1919-nek az egységes nyolcosztályos iskolára vonatkozó progresszív hagyományait, és abból egy jöttányit sem engedett.

Az új általános iskola korszerű tartalmi munkájának kialakítása, az új tantervek kidolgozása, a tankönyvek elkészítése és kiadása természetesen sok időt igényelt, és megjelenésüket a legnagyobb erőfeszítés ellenére sem lehetett egyik hónapról a másikra biztosítani. A fasiszta, antidemokratikus és klerikális szellemet sugárzó tankönyveket azonban éppen úgy, mint 1919-ben, azonnal kiküszöbölték. Elvként jelentkezett az a tény, hogy inkább tanuljanak az iskolában egyenlőre tankönyv nélkül, mintsem tovább folyják a régi tankönyvekkel való lélekmérgezés. A Tanácsköztársasághoz hasonlóan egyelőre most is átmeneti utasításokkal irányították az oktatást, de azonnal hozzáfogtak a korszerű új tantervek, tartalmában megújuló tankönyvek előkészítésének munkálataihoz.

Az iskolák demokratikus szellemének megteremtése, valamint az általános iskola megerősítése csak súlyos politikai harcok közepette, lépésről lépésre haladt előre. A koalíció pártjai a maguk szemszögéből értékelték, támogatták vagy akadályozták a fenti kér-

déseket. Az egyház és az állam szétválasztására, a vallásoktatás kiküszöbölésére a társadalom széles rétegeinek elmaradt szemléletmódja, de a koalíció egyes pártjainak határozott ellenállása miatt is egyelőre nem kerülhetett sor. A Magyar Kommunista Párt vezetői világosan felmérték az osztály-erőviszonyokat, és csak addig léptek előre, ameddig a körülmények megengedték, de egy pillanatra se mondtak le ezeknek a céloknak a megoldásáról. Elemezve az 1919-es eseményeket, tisztában voltak azzal, hogy az egyes osztályérdekeket védő koalíciós pártok nem vállalják még a polgári demokratikus vívmányok megvalósítását sem. A Tanácsköztársaság a demokratikus reformokat a két munkáspárt egyesülése után kialakult proletárdiktatúra bázisán oldotta meg. A Magyar Kommunista Párt, ha kényszerűen is, de nagyon bölcsen, türelmesen küzdött éveken keresztül a pedagógusok és a széles közvélemény felvilágosításáért, elvei megvalósításáért, további művelődéspolitikai intézkedései feltételeinek megteremtéséért.

A koalíciós pártok egy része, valamint a klérus is szívósan küzdött a korszerű eszmék és az iskolák demokratikus rendezésének terve ellen. Mozgósították a befolyásuk alatt álló széles rétegeket. A katolikus egyház reakciós vezetői különösen kiéleztek a helyzetet. Az MKP higgadt, következetes álláspontja azonban egyre inkább maga mellé állította a közvéleményt, és ezzel biztosította győzelmét.

A néptömegek felismerték a múlt uralkodó osztályai művelődési kiváltságának indokolatlanságát, majd további tarthatatlanságát; felismerték a gyökerét veszített politikai rendszer anakronisztikus maradványai kiküszöbölésének szükségességét. A nép többsége most már a párt mögé állt, és tömegeivel biztosította a proletárdiktatúra társadalmi bázisát is. Ebben az eredményben feltétlenül része van annak a hagyománynak, mely közvetítette a Tanácsköztársaság szívós, türelmes népfelvilágosító munkáját, minden értékes oktatási hagyományát. A két munkáspárt együttes ereje már biztosította a szocialista építés megindulását. Lehetővé vált a kizsákmányoló osztályok felszámolása, – a műveltségi monopólium megszüntetése, az államosítás, az egységes, korszerű és demokratikus szellemű iskolarendszer felépítése. Pártunk az államosítás taktikájában különös mértékben támaszkodott a Tanácsköztársaság tapasztalataira. Nem élt a most már rendelkezésére álló hatalmi erővel, és a felekezetek, különösen a katolikus egyház egyes ellenálló képviselőinek uszítására sem lépett a kulturális harc síkjára, hanem 1919 tapasztalatainak útján járt. Ezért az államosítást is alapos felvilágosító munkával készítette elő. Hangsúlyozta a lelkiismereti szabadság biztosítását, a vallásos felfogású állampolgárok nézeteinek tiszteletben tartását, gondoskodott a lakosság kellő meggyőzéséről. Erőteljesen támaszkodott a haladó gondolkodású pedagógusokra, a felekezeti tanítóság szomorú tapasztalataira, a Pedagógus Szakszervezet segítségére. Az erőszak helyébe a meggyőzés, a beláttatás szilárdabb álláspontját állítva nagyobb zökkenők nélkül oldotta meg ezt a nehéz és kényes politikai feladatot. Hamarosan sor került az állam és az egyház kapcsolatainak demokratikus elvek alapján történő rendezésére, a fakultatív, majd az iskolán kívüli hitoktatás bevezetésére is, – azonban mindig a lelkiismereti szabadság tiszteletben tartásával.

Az államosítás küzdelmeiben a pedagógus-társadalom egésze bebizonyította a forradalom ügyéhez való odaállását és a nép érdekeit szolgáló nevelésügy kialakításához fűződő pozitív felfogását, éppen úgy, mint a Tanácsköztársaság idején tette. Az államosítás a pedagógusok nyílt állásfoglalásának és politikai fejlődésének olyan biztató ténye volt, amelyre megbízhatóan lehetett alapozni egyrészt a további politikai és világnézeti fejlődésünket, másrészt oktatásügyünk folytatólagos tartalmi átépítését és fejlesztését is.

Az államosítás során a Tanácsköztársasághoz hasonlóan a Magyar Népköztársaság is átvette azokat a felekezeti iskolákban működő nevelőket, akik az átvétel természetes és emberséges feltételeit vállalták. Annak ellenére, hogy bizonyos átmeneti nehézségeket okozott a meg nem értés és a szerzetestanárok egy részének az iskolából történt kivonása, az oktatás folyamatosságát mégis sikerült biztosítani.

Ugyancsak az államosítás alkalmával került sor az egy községben levő felekezeti és kislétszámú, többségükben osztatlan népiskolák összevonására. Az osztatlan iskolákat – „a régi rendnek ezt a szegyenletes és szomorú intézményét”, ahol a települési viszonyok azt lehetővé teszik, azóta is folyamatosan megszüntetik.

Az Egyesülési Kongresszus után kerülhetett sor a vallás és közoktatásügyek igazgatási apparátusának szétválasztására (1951), a Közoktatásügyi Minisztérium (lásd: Közoktatásügyi Népbizottság) megalakítására. A Tanácsköztársaság intézkedéseire hasonlóan ekkor cserélték ki a minisztérium dolgozóit, távolították el azokat az elemeket, akik a visszahúzás erőit támogatták, lassították a fejlődést, akadályozták az átalakulást. A vezető állásokba 1919-hez hasonlóan a párt és a munkásosztály megbízható képviselőit állították, akik biztosították a fejlődés kielégítő ütemét, pártosságát.

Az államosítás alapján most már lehetővé vált az egységes, korszerű, demokratikus iskolarendszer megszervezése, az oktatás tartalmának szocialista szellemű átalakítása, a demokratikus reformokról a szocialista célkitűzésekre történő továbblépés. A Tanácsköztársaság ilyen tárgyú intézkedéseinek egyik jelentős tapasztalata az, hogy a demokratikus és a szocialista fejlődést össze kell kapcsolni, ezzel is biztosítva a zökkenőmentes előrehaladást. Az államosítást a Magyar Népköztársaság is a továbbhaladás nélkülözhetetlen feltételének, a szocialista átalakulás első fázisának tekintette.

Az államosítás által létrejött szervezeti keretnek új tartalommal való megtöltése érdekében előtérbe került az új tantervek alapján megszerkesztendő tankönyvek elkészítése. Ennek a nagy feladatnak a megvalósítása érdekében hívták létre az Állami Tankönyvügyi Bizottságot, épp úgy, mint a Tanácsköztársaságban. Így most már egységes irányítással, tervszerű előkészítéssel megkezdődött az iskolák korszerű tankönyvekkel való ellátása.

A tanügyigazgatás átmeneti egységesítése után került sor a Tanácsköztársaság egyik legjelentősebb intézkedése tapasztalatainak felhasználására: a tanügyigazgatásnak a tanácsapparátus kezébe adására. A tanácsok mint a népporradalom erőinek és demokratikus öngazgatásának 1919-ben is jól bevált eszközei, maradéktalanul igyekeztek gondoskodni a megfelelő intézkedések határozott és lendületes megvalósításáról.

Hasonlóan a Tanácsköztársaság Alkotmánya 10. és 11. §-ához, a Magyar Népköztársaság Alkotmánya is biztosítja a dolgozó nép művelődéshez való jogát, egyben megteremti a megvalósítás feltételeit is.

Az Alkotmány biztosítja – mint 1919-ben is – a nemzetiségek emberi és kulturális jogait, oktatásuk során pedig gondoskodik anyanyelvük szabad használatáról, nemzeti kultúrájuk ápolásának lehetőségéről. A felszabadulás után a nemzeti kormány azonnal rendezte a nemzetiségi oktatást. Régi adósságát törlesztette a magyar közoktatásügy, amikor 1919 szellemében, a marxizmus-leninizmus elvei alapján is példaadóan, és mindenkor humanusan oldotta meg ezt a régóta vajdó problémát. Az erre vonatkozó egyik legkiemelkedőbb rendelet a nemzeti iskolák létesítését teljesen elkülönítette a népesedési adattól.

Az 50-es években jelentősen emelkedett a nemzetiségi nyelvű és a kétnyelvű iskolák száma. Fokozatosan szaporodtak a gimnáziumok, és megnyugtatóan megoldódott a nemzetiségi pedagógusképzés is. Hazánkban ma mindenki szabadon használhatja anyanyelvét, ápolhatja nemzeti kultúráját, ebben őt senki még nem akadályozhatja, sőt államunk és népünk minden tekintetben támogatja és segíti nemzetiségeinknek ezt a humanus jogát.

Az államosítást követő nagymérvű iskola- és kollégiumi építkezések, ösztöndíjak, szociális juttatások létesítése, az ország lakossága társadalmi megosztásának arányában történő igazságos beiskolázás, valamint a lemorzsolódás elleni következetes harc biztosította a műveltségi monopólium felszámolását, a művelődés javainak az ország egész lakossá-

gára nézve arányos kiterjesztését. A műveltségi kiváltság megszüntetése a Tanácsköztársaság leghaladóbb örökségeként valósult meg, mint a szocialista kulturális forradalom egyik legnagyobb vívmánya és büszkesége. A Tanácsköztársaság ilyen terveinek realizálása tette lehetővé, hogy népünk elindulhatott a szocialista tudat kialakításának, a szocialista köznevelés megteremtésének útján.

A művelődéshez való jog egyoldalú és szűkkeblű értelmezésére vallott volna az az álláspont, amely ennek érvényét csak az ifjúságra korlátozta volna, és kirekesztette volna belőle a felnőtt lakosságot. A felszabadulás után tehát szükségessé vált a felnőtt-oktatásnak, az ifjúság oktatásához hasonló, iskolarendszerű megszervezése. A szervezés munkálataiban jól felhasználhatóak voltak a Tanácsköztársaságnak a felnőttek rendszeres oktatását előkészítő „munkás-szabadiskolák”-ra vonatkozó elgondolásai és tapasztalatai. A felnőttoktatást megalapozó rendelet intézkedett arról a lehetőségről, hogy azok a dolgozó férfiak és nők, akik saját hibájukon kívül addig nem tanulhattak, munkájuk folyamatos, végzése közben iskolai (általános-, közép- és főiskolai) végzettséget szerezhessenek. Ennek az országos méretű, hatalmas szervezetnek a fenntartásáról a rendelet szerint az állam gondoskodik. A Köznevelési Minisztérium több időközi módosítással megszervezte – a fiatakorúak iskolái mellett – az adott tényekhez igazodó speciális tantervvel, csökkentett szorgalmi idővel működő dolgozók iskoláit, majd ezt is kibővítette az 1950-es évek elején, a főfoglalkozás állandó munkáját még kevésbé hátráltató levelező oktatás bevezetésével. A dolgozók iskolái jelentősen hozzájárulnak a kulturális forradalom előre viteléhez, a felnőttek műveltségének és világnézetének korszerűsítéséhez. Méreteit és ebből adódó jelentőségét jól mutatják a statisztikai adatok is: „Az 1963–64. iskolai évben a dolgozók általános iskoláját 116 670 (ebből 12 533 levelező), a középiskolák esti tagozatát 52 661, a levelező tagozatát 122 075 tanuló látogatja.” Így szökött szárba a Tanácsköztársaság kezdeményezése az iskolaköteles koron túli dolgozók neveléséről, képzéséről.

Az iskolaszervezet reformja a felszabadulás után

A Magyar Népköztársaság iskolarendszere – hasonlóan a Tanácsköztársaságéhoz – a nem kötelező jellegű óvodahálózatra épült. A Tanácsköztársaság is elítelte az óvodákban folyó nacionalista, militarista, klerikális nevelést, és azt elvetve a szocialista emberformálás céljait állította előtérbe. Az óvodai hálózat nagymérvű kiszélesítésével egyidejűleg ezt az intézményt a dolgozók gyermekeinek nevelése, később iskolai oktatásának és egyben a tevékeny, munkáséletre való előkészítésének szolgálatába állította, ezzel is segítve a dolgozó emberek részbeni tehermentesítését.

A felszabadulás után a fröbéli és montessoroi elvek helyett a 19. századi haladó magyar hagyományok, majd a Tanácsköztársaság „játékiskolái” elgondolásai alapján alakították ki azokat a korszerű óvodai nevelési eljárásokat, amelyek egyre nagyobb szerepet töltenek be a sokoldalú szocialista embereszmény formálásában. Az óvónők szakmai, politikai nevelése színvonalának fokozatos emelkedése, erkölcsi, társadalmi és gazdasági megbecsülésük növekedése, képzésüknek felsőfokra történt felemelése és végül az óvodai hálózat nagymérvű kiszélesítésének terve biztosítja a Tanácsköztársaság hasonló elgondolásainak korunkban történt tényleges megvalósítását.

Népköztársaságunk iskolarendszerének alapját – mint a Tanácsköztársaság tervei- ben is – a kötelező, ingyenes, nyolcosztályos általános iskola alkotja. Népünk műveltsége felemelésének, a kulturális forradalom megindulásának feltétele, népi demokráciánk egyik legnagyobb büszkesége: az általános iskola, mely egyben a Tanácsköztársaság leg- rangosabb kulturális örökségének megtestesítője is. Ez az iskola lett a kettős iskolarend-

szer és a művelődési monopólium megszüntetésének, az egységes, új, összefüggő, korszerű magyar iskolarendszer felépítésének a szilárd alapja. Fejlesztése közoktatásügyünknek ma is egyik központi kérdése, és magasabb szintre emelése jelenleg is pedagógiai, anyagi erőfeszítéseinek tárgya.

A régi nép- és polgári iskolából, valamint a gimnázium alsó osztályaiból szervezett általános iskola anyagi, szervezeti, tantervi, személyi feltételeinek biztosítása, oktatási-nevelési problémáinak megoldása, tökéletesítése, pedagógiai közgondolkodásunk közép-pontjában áll ma is. A tantervek, rendeletek és intézkedések egész sora szolgálja azt a célkitűzést, hogy az általános iskola „a szocialista tudat és világnézet kialakításának”, a „lelkek forradalmasításának” 1919-es koncepcióját szolgáló, jó eszköz lehessen.

A nyolcosztályos általános iskola kialakulása szükségszerűen módosította a középiskolák szervezeti rendjét. Ilyen tekintetben példaképpen szolgált és hatott a Tanácsköztársaságnak a középiskolákkal kapcsolatos elgondolása.

Melyek azok az alapvető tanulságok, tapasztalatok, amelyeket Népköztársaságunk középiskolai rendszerének szervezése és kialakítása során figyelembe lehetett venni?

Első tanulságnak a négyéves középiskolai szervezet létrejöttét tekinthetjük, amely szinte természetes következménye lett az egységes és általános jellegű alapfokú iskola megszervezésének. Ezzel összefüggésben megemlítendő a középiskoláknak az általános iskolákra történő szerves ráépülése, a pályaválasztás szabadsága, a középiskolák és a szakmunkásképző iskolák társadalmi megbecsülésének azonossága. Főleg a Horthy-korszak szakközépiskolai rendszerével és ezen iskolák eltérő társadalmi megbecsülésével történő összehasonlítás mutat rá ennek a szervezési elvnek humanitására, magasabbrendűségére.

A Tanácsköztársaság középiskolai elgondolásának nagyon jelentős tanulsága a szakmunkásképzés középiskolai, a gimnáziumokéval azonos szinten történő megoldására irányuló kezdeményezése.

Az általánosan képző ötosztályos munkaiskola és a gyakorlati irányú szakmunkásképző iskolák elvének fenntartása – minden egyeztetésre irányuló törekvés ellenére is – mutatja a Tanácsköztársaság pedagógiai gondolkodásának ebben a kérdésben még fennálló konzervativizmusát, valamint a polgári reformpedagógiai törekvések nem eléggé kritikus átvételének tényét. Ezt a körülményt azért szükséges feltárni, mert ebben a kérdésben a felszabadulás után is hasonló helyzet alakult ki, amelynek egyik forrása többek között ebből a történelmi hagyományból is táplálkozott.

Nagyon értékes szervezési elve a Tanácsköztársaság középiskolai rendszerének, hogy az egyes középiskolákat nem zárta el egymástól mereven, és a hivatástudat esetleges változásainak megfelelően lehetőséget biztosított az átlépésre. Ezt a szervezési elvet különösen legújabb iskolatípusunk, a szakközépiskola létrehozásánál alkalmazták erőteljesebben középiskolai oktatásunk ideológusai.

A szakmunkásképzésnek az iskolaszervezet középiskolás, a technikusképzésnek pedig a felsőfokú gráduszába történő beillesztése olyan haladó rendező elv, amelynek megvalósítására a felszabadulás óta egyre eredményesebb kísérletek történnék. Államunk a rohamosan fejlődő gépesítés megvalósítása és jobb felhasználása érdekében a munkásosztály utánpótlását biztosító szakmunkásképző iskolák középiskolai szintre történő felemelésével egyre inkább törleszti társadalmunk régi adósságát, és ebben az elhatározásban még nagyobb erőfeszítésektől sem riad vissza. Természetesen ennek a törekvésnek erős sarkalója az a technikai fejlődés, mely mind fokozatosabban szorítja háttérbe a szakmunkás manuális tevékenységét, s állítja helyébe a technikai és szellemi felkészültséget. Ezt követeli az üzemek termelékenységi fejlődése is.

A fenti elvek és elgondolások a gimnáziumok és a középfokú szakoktatás megszerzésében a felszabadulás után csak fokozatosan, lépésről lépésre, sok-sok hibával és visz-

szakanyarodással valósultak meg. A tervezetések után valamennyi középiskola gimnáziummá lépett elő, hangsúlyozva a középfokú szakoktatás és a gimnáziumi elméleti képzés egyenrangúságát, társadalmi értékelésének azonosságát. A természettudományos tárgyak megbecsülésének növekedését mutatja a tagozatos gimnáziumok kialakulása. Azonban csak 1958-ban kerülhetett sor az 1919-es tervezetben olyannyira hangoztatott gyakorlati foglalkozások megvalósítására.

1950-ben az ipari, mezőgazdasági és közgazdasági technikumok létesítésével, magas általános és szakmai műveltség nyújtásával, valamint a gimnáziumokéval azonos társadalmi megbecsülés igényével megoldódott a középfokú szakoktatásnak a Tanácsköztársaság elgondolásaihoz közelálló formája.

A szakmunkásképzés történetében nem jelentéktelen feladatokat oldottak meg a Tanácsköztársaság szakközépiskoláinak mintájára szervezett középfokú technikumaink.

Itt kell megemlíteni az ipari, mezőgazdasági és kereskedelmi szakmunkásképző iskolák szerepét és hatalmas fejlődését. A Tanácsköztársaság társadalmi és közoktatási politikájának szívügye volt a munkásosztály természetes utánpótlásának, a jövő szakmunkásainak, az „inasok” emberséges életének, társadalmi megbecsülésének, alapos szakképzettségének biztosítása. Sorsuk és képzésük rendezése, az inasok és ifjún munkások védelme, nevelése érdekében Népköztársaságunk a rendeletek és intézkedések egész sorát hozta létre, hatalmas erőfeszítéseket téve a kérdés humánus, valamint szakmailag korszerű megoldása érdekében.

A felszabadulás után ezen a területen volt a legtöbb tennivaló. Az ellenforradalmi korszak munkás- és népellenes közoktatáspolitikája még a nagyon elhanyagolt alsófokú oktatás területén belül is talán itt vétett legnagyobbat nemzetünkkel és jövőnkkel szemben. Az iparos tanoncokat teljesen kiszolgáltatotta a kizsákmányoló kisiparos munkaadóknak, nem gondoskodott emberi jogaik védelméről, képzésüket szánalmasan és szégyenletesen alacsony szinten tartotta. Felesleges a korabeli iparos-tanonc képzés szomorú helyzetének bemutatására vállalkozni. A felszabadulás után társadalmunk átalakításával párhuzamosan egyre inkább működésbe léptek azok a gazdasági, erkölcsi tényezők és igények, amelyek szinte elementáris erővel hatottak a jövő szakmunkások sorsának emberséges rendezésére, – szakképzettségük korszerű biztosítására. 1919-nek jövőbe mutató intézkedéseit, terveit talán ezen a területen használta fel legmaradéktalanabban munkásosztályunk a felszabadulás után. Sőt nemcsak felhasználta és megvalósította, hanem kötelességét világosan látva – azt tovább is fejlesztette. A szakmunkástanuló-intézmények, kollégiumok országos hálózata, az ott folyó nevelés és képzés színvonala a legjobb úton halad abba az irányba, ahol a legújabb elgondolások megvalósításával majd európai viszonylatban is kiemelkedő helyet foglalhat el.

Nem tartozik szervesen a téma körébe fiataljaink szakmai képzésének szerteágazó és sokrétű problémája. Így a kérdés további elemzésétől el kell tekinteni. Hiányos maradt volna azonban a Tanácsköztársaság közoktatásügyéből sokat merítő, annak nyomdokain haladó szocialista közoktatásügyünk bemutatása, ha a fenti, nagyon is jelentős intézkedések tapasztalatainak felhasználásáról legalább vázlatosan nem tettünk volna említést.

A középiskolai rendszer legkritikusabb intézménye a felszabadulás után is még hosszú ideig a gimnázium maradt. A gimnázium képviselte legtovább és legmarkánsabban a régi, kizárólag elméleti irányú képzést. Az ellenforradalmi korban ez az iskolatípus volt legerősebb bástyája az uralkodó osztályok művelődési kiváltságának és felsőoktatási privilégiumának. A korszerű nevelés hívei és a régi, egyoldalú, kizárólag humánus jellegű műveltségismény képviselői ezzel az iskolával kapcsolatosan vívták legélesebb harcukat. A felszabadulás után a gimnázium reformja mind az intézmény célját, mind tartalmi munkáját illetően az érdeklődés középpontjába került. A haladó és visszahúzó erők, a re-

formpedagógia és a szocialista elgondolások, az ellenforradalom hagyományai és a Tanácsköztársaság koncepciója ütköztek össze ebben a kérdésben, de egyelőre nem sok eredménnyel.

A középfokú szakoktatás, a gyakorlati és a kizárólag elméleti – humánus – képzés társadalmi értékelésének egyenrangúságát 1949-ben már jelzi az összes középiskolák gimnáziummá történő átalakítása, illetve elnevezése.

Azonban az általános gimnázium első komoly reformját és szocialista jellegű tantervét csak 1950-ben adták ki. Ez a tanterv a Tanácsköztársaság ötosztályos, általánosan képző munkaiskolájának sok előre mutató intézkedését vette figyelembe és próbálta felhasználni. Ahogy az ötosztályos munkaiskola, akként az 1950-es tanterv is igyekszik figyelembe venni a gimnáziumot végzett tanulók pályaválasztásának kettősségét (egyetem, termelőmunka). Ezért hangsúlyozza az elméleti oktatás mellett a gyakorlati képzés bevezetését is, és követeli, hogy a gimnázium fordítson különös gondot a természettudományos ismeretek tanítására, azok gyakorlati alkalmazására, és az oktatást szervesen kapcsolja össze a munkára neveléssel. „... az ötosztályos munkaiskola utat mutatott a gimnáziumokban bevezetendő gyakorlati életre nevelésnek, de ugyanakkor érezhetően mégis megmaradt az önálló kutatómunkára, az alkotó gondolkodásra, az egyetemi továbbtanulásra történő előkészítés eszméje mellett.” Az 1950-es tantervvel megszervezett általános gimnázium ezt a jelentős, de még kialakulatlan örökséget kapta. Nehéz és sok küzdelmet tartalmazó további útján ennek a kettős feladatának (egyetemi előkészítés és gyakorlati életre, termelőmunkára nevelés) olykor reménytelennek tűnő ellentmondások közepette próbált eleget tenni.

Amit a gyakorlat és elegendő idő hiánya miatt nem tapasztalhatott ki az 1919-es gimnáziumi szervezés, azt elérhette a felszabadulás után az átmentett szellemi örökséget realizáló szocialista fejlődés. A Tanácsköztársaság hagyományait kibontakoztató gimnázium, közel tízévi ingadozás után, mégis csak vállalta az élethez való közelítést, a gyakorlatias irányú képzést. Ezt a feladatát a politechnikai oktatás bevezetésével vélte megvalósítani. De olyan törekvések is feltűntek, sőt egy ideig fokozatosan erősödtek is, amelyek szerint a gimnáziumok a magasszintű elméleti és politechnikai képzés mellett egy-egy, a tanulók által önként választott szakmára történő előkészítésre is lehetőséget biztosítanak. Ennek az elgondolásnak a megerősödése azonban már elhajlást jelentett a munkaiskola hagyományos eszméjétől, de a gimnáziumok valódi céljaitól is, és egy meglehetősen kritikus, sok vitára okot adó oktatási szakasz elindítója lett. Még mindig nem érkezett el az idő a gimnázium problémáinak eredményes megoldására.

Közben azonban az uralkodó osztályok művelődési kiváltsága megszüntetésének mégis kiváló eszközei lettek a dolgozók gyermekei által is elérhető és igénybe vehető középiskolák, közöttük a gimnáziumok is. Középiskoláink ugyanis a kulturális forradalom előrevitelének legjobb erői közé emelkedtek azáltal, hogy tanulóikat a lakosság társadalmi megoszlásának arányában iskolázták be. A középiskolák tanulóifjúsága szinte kicserélődött. Az uralkodó osztályok gyermekeinek helyét a dolgozó nép fiai foglalták el. Pl. az 1959–60-as tanévben a középiskolai tanulók 33,5%-a munkás, 15,3%-a paraszt, 14,6%-a értelmiségi, 23,2%-a alkalmazott, 11,1%-a egyéb és csak 0,8%-a osztályidegennek minősített kizsákmányolók leszármazottai.

Ezek az eredmények a legszebb gyümölcsei a Tanácsköztársaság által 1919-ben megindított kulturális forradalomnak. Konkréten bizonyítják, helyesen hirdette meg a Tanácsköztársaság Alkotmánya, hogy „megnyitja a dolgozók előtt a műveltség tényleges megszerzésének lehetőségét”, a „munkások és földművesek számára ingyenes és a műveltség magas fokát nyújtó tanítást biztosít”.

Népköztársaságunk helyesen alkalmazta a Tanácsköztársaságnak azt a lenini elve-

ken nyugvó álláspontját, hogy a művelődés jogának demokratizmusát a széles néprétegek kulturális felemelésének szolgálatába kell állítani, annak alá kell rendelni, nem szabad azt gazdasági lehetőségekre vagy a pusztá véletlenre bízni. Ennek az álláspontnak az igazságát igazolta egyrészt a Horthy-korszak beiskolázási politikája, másrészt az 1956-os ellenforradalom támadása, éppen ezen a területen. A kulturális forradalmon belül, a művelődési monopólium pártos kezelése kérdésében 1919 intézkedéseinek tapasztalatait a felszabadulás után (főleg 1948 után) Népköztársaságunk eredményesen felhasználta, és ezzel jelentősen elősegítette közoktatásügyünk szocialista fejlődését.

A fenti probléma még élesebb, sürgetőbb formában jelentkezett az egyetemek és főiskolák újjászervezésével kapcsolatosan. A volt uralkodó osztályok műveltségi kiváltsága megszüntetésének, a kulturális forradalom megindításának kérdései az adott történelmi helyzetben közoktatásügyünknek ezen a területén merültek fel a legélesebben.

A Tanácsköztársaság az egyetem irányítását a proletárdiktatúra képviselőinek kezébe adva legfőbb tennivalójának azt tekintette, hogy biztosítsa a dolgozók gyermekeinek felvételét, támogassa őket tanulmányaik során, és állítsa az egyetemet a korszerűen képzett, marxista szellemű szakemberképzés, valamint a tudományos utánpótlás nevelésének szolgálatába. Intézkedéseinek tapasztalatait a felszabadulás utáni években a Népköztársaság kormánya az adott politikai helyzetnek megfelelően igyekezett felhasználni.

A koalíciós időszakban – hasonlóan a közoktatásügy más kérdéseinek rendezéséhez – a legfőbb feladat az egyetemek demokratizálódásának elősegítése volt. 1919 intézkedéseinek tapasztalatai alapján ezt a fasiszta felfogású professorok eltávolításával és haladó szellemű egyetemi tanárok kinevezésével próbálták biztosítani. A koalíció korában a klérus, a kigazda párt és a szociáldemokrata párt jobboldali képviselői, valamint a reakció erői a demokratizálódásnak ezzel a módjával szembehelyezkedtek, megakadályozták azt. Az egyetemi ifjúság jelentős hányada politikailag rendkívül tájékozatlan volt még két évvel a felszabadulás után is, és ezért gyakran esett áldozatul a jobboldali és klerikális izgatásnak.

Az egyetem demokratikus ifjúsági mozgalma is nagyon lassan erősödött. Ennek a helyzetnek megfelelően az egyetemen ebben az időben alig emelkedett a munkás- és parasztszármazású fiatalok aránya. A demokratikus fejlődésnek nagy vívmánya volt a nők egyetemi felvételére vonatkozó törvény megjelenése. A Tanácsköztársaságnak az egyetemi oktatás tartalmára, a szakember és tudósképzésre vonatkozó, előremutató intézkedései tapasztalatainak megvalósítására az adott politikai helyzetben nem kerülhetett sor, bár a demokratikus átalakulás igénye az 1947. év közepétől kezdve jelentősen megerősödött. Mégis megállapítható, hogy az egyetemek és főiskolák demokratizálása lényegesen elmaradt a társadalom politikai fejlődésétől, és éppen ezért az ezzel kapcsolatos ellentmondások rendkívül kiéleződtek.

A felsőoktatás demokratikus, sőt szocialista szellemű átszervezésének társadalmi feltételeit a felszabadulás után is a két munkáspárt egyesülése, a szocialista forradalom győzelme tette lehetővé. A szervezési munkákat meggyorsultak, az ellenállás csökkent, és megnyílt a lehetőség a közel 100 éves progresszív hagyományok és a Tanácsköztársaság korszerű intézkedéseinek megvalósítása előtt. A bölcsészeti és természettudományi karokat külön választották, kötött tanulmányi rendet vezettek be, és előkészületek történtek a marxizmus-leninizmus oktatására, majd az egyetemi oktatók további kicserélésére. 1955-ben, a felszabadulás utáni tizedik esztendőben sikerült csak az egyetemen a volt uralkodó osztályok művelődési kiváltságát végleg megszüntetni és a dolgozó nép tehetséges fiainak arányszámát 50% fölé emelni. Ennek az eredménynek az elérésében és biztosításában is sikerrel használta fel Népköztársaságunk a Tanácsköztársaság erre vonatkozó intézkedéseit. Lassanként kialakult a kulturális forradalom már 1919-ben is nagyon

fontosnak tartott célkitűzése: az új szocialista értelmiség kialakítása. Ennek a folyamatnak a meggyorsítása érdekében tették többek között lehetővé a tehetséges munkás- és parasztszármazású fiatalok számára a középiskolai végzettséget jelentő érettségi vizsga rövidebb idő alatti megszerzését. A szakérttségis tanfolyamok egyetemekre és főiskolákra felvett hallgatóinak azután jelentős szerepük lett az uralkodó osztályok felsőoktatási beiskolázási kiváltságainak megtörésében és az új, szocialista értelmiség létszámának gyors növelésében. Ennek a népből eredt és ahhoz hű értelmiségnek a szocializmus végleges győzelmébe vetett hitére, tudására támaszkodva már magabiztosabban haladhatott népünk a magaválasztotta, nem könnyű, de perspektívájában rendkívül vonzó útján.

A Tanácsköztársaság jövőbe mutató tervezgetései és tapasztalatai közül az ötvenes években niind inkább előtérbe kerültek a felsőfokú oktató-nevelő tevékenység, a szakember és tudósképzés színvonalának rendkívül komplex, sok erőfeszítést és időt kívánó problémái. A még jelenleg is folyó egyetemi reformmunkálatok feladata a fenti kérdések elmélyült vizsgálatával keresni a kibontakozás és a szocialista igényeket teljesen kielégítő megoldások útját.

A Tanácsköztársaság előremutató, korszerű közoktatásügyi intézkedéseinek tapasztalatai a negyedszázados ellenforradalmi időszakban sem szűntek meg hatni, sőt a párt illegális tevékenységében nagy szerepet töltve be, még tovább is fejlődtek. Őrizték e hagyományokat a mozgalomhoz hű párttagok, és ezek a gondolatok az ellenforradalom idején egy-egy tüntetés vagy sztrájk során mindenkor felszínre is kerültek. Tovább éltek ezek a tapasztalatok a munkások legális pártjának, a Szociáldemokrata Pártnak a sajtójában, a Népszava hasábjain is. Ezeknek a közoktatásügyi hagyományoknak talán leglelkesebb őrzője az ifjúmunkás mozgalom és szervezete, a Kommunista Ifjúmunkások Magyarországi Szövetsége volt.

A munkásosztály közoktatásügyi követeléseinek társadalmi nyomása elől nem térhetett ki maradéktalanul az elnyomó osztály sem. Engedni kényszerült, és e haladó program jó néhány elemét átvette (pl. a nyolcosztályos népiskola), bár végrehajtásáról nem gondoskodott, sőt szándékosan elszabotálta azt.

Alapvetően megváltozott a helyzet a felszabadulás után. A munkáshatalom fokozatos megerősödésének arányában használta fel 1919 közoktatásügyének előremutató jellegű tapasztalatait s ez az átvétel távolról sem volt már formális, mechanikus, hanem a mindenkori társadalmi fejlődés, politikai helyzet és erőviszonyok függvénye lett. Ha szocialista közoktatásügyünk fejlődését, előrehaladását szolgáló bármelyik lényeges intézkedést vizsgáljuk is meg, azonnal felfedezhető és könnyen megtalálható rajta a Tanácsköztársaság rendelkezéseinek, elgondolásainak hatása. Egyébként a régi tapasztalatok átvételéről, alkotó felhasználásáról tanúskodnak közoktatásügyünk szervezetére, az oktatás-nevelés tartalmára, módjára nézve hozott intézkedések is.

Szocialista közoktatásügyünk fejlesztése során alkalmazott eljárások metodikája is érzékelhetően tanúskodik 1919 tapasztalatainak felhasználásáról (pl. az államosítás során alkalmazott tapintat, a világnézetileg még érzékeny dolgozókkal szembeni magatartás, vagy a kulturális harc előli kitérés Mindszenty provokációival szemben is).

A Tanácsköztársaság közoktatásügyi intézkedéseinek a felszabadulás utáni reneszánsza annak a jogos következtetésnek megtételére és elfogadására kötelez, hogy hiányos az a megállapítás, amely szerint 1919 csupán pótolta volna évszázados közoktatásügyi elmaradásunkat. Ezen túlmenően programot is adott a szocialista ember formálására, nevelésére nézve. Jelenleg ennek a célkitűzésnek megoldása a történelmi feladat.

- Nemes Dezső: Magyarország felszabadulása. Kossuth Kiadó, 1960. Szabad Nép, 1945. április 13.
- Az államosítási törvény 1948 XXXII. Magyar Közlöny, 1948. június 16.
- Az 1960. évi I. törvénycikk a tanácsigazgatásról. (27. §)
- A Magyar Népköztársaság Alkotmánya 1949. XX. törvény 48. §.
- A V. K. M. 2100/1948. sz. rendelete a nemzetiségek iskolábajárásáról.
- Rendelet a felnőttek szabadoktatásáról. Hiv. Közl. 1919. június 27. és 7. sz.
- A felnőttoktatás megszervezése 11 130/1945. M. E. sz. rendelete. Magyar Közlöny, 1945. 196. sz.
- Tanterv az általános gimnázium számára. Tankönyvkiadó, Budapest, 1950.
- Statisztikai tájékoztató. 1959–60. évi középfokú oktatás.
- Tanácsköztársaság Alkotmánya. 1919. június T. T. v. k. 9. lap.
- Földes Ferenc: A munkásság és parasztság kulturális helyzete Magyarországon. Válogatott Művei. Tankönyvkiadó, 1957. 131. old.
1946. évi XXII. t. c. rendelet utasítása a nők egyetemi felvételére vonatkozó korábbi korlátok eltörlésére nézve.
- Ladányi Andor: A középiskolai tanárképzés. Nevelésügyünk húsz éve. Tankönyvkiadó, Budapest, 1965.
- A bölcsészeti és természettudományi karok reformja. Budapest, 1949.
- Fukász György–Esti Béla–Vukovics Arnold: „A marxizmus-leninizmus egyetemi oktatásának továbbfejlesztése az oktatási reform keretében.” Társadalmi Szemle, 1961. december 62–79. old.
- A magyarországi munkásmozgalom c. id. sorozat alábbi kötetei: 1919–1929., Budapest, 1958. 261. old; 1929–1938. Budapest, 1958. 383. old; 1939–1945. Budapest, 1959. 383. old. (Párttörténeti Intézet)

**ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ОПЫТОВ НАРОДНОГО ОБРАЗОВАНИЯ
ВЕНГЕРСКОЙ СОВЕТСКОЙ РЕСПУБЛИКИ 1919-ОГО ГОДА
В РАЗВИТИИ НАШЕГО СОЦИАЛИСТИЧЕСКОГО
НАРОДНОГО ОБРАЗОВАНИЯ ПОСЛЕ ОСВОБОЖДЕНИЯ**

Йанош Надь

Данная статья является частью большой работы „Опыты мероприятий по просвещению Первой Венгерской Республики“. Для наших читателей теперь опубликована вторая глава монографии.

В этом отрывке говорится об использовании опытов народного просвещения Советской Республики после освобождения Венгрии в 1945 г. Описывается осуществление пропущенных при режиме Хорти демократических реформ, на основе опытов Советской Республики, создание организации социалистического по содержанию народного образования.

**ANWENDUNG DER ERFAHRUNGEN DES BILDUNGSWESENS DER UNGARISCHEN
RÄTEREUBLIK IM UNGARISCHEN SOZIALISTISCHEN BILDUNGSWESEN**

DR. JÁNOS NAGY

Diese Mitteilung vertritt das zweite Kapitel einer grösseren Studie über die Erfahrungen der Massnahmen des Bildungswesens in der Ungarischen Räterepublik.

In diesem Teil wird darauf hingewiesen, wie die Erfahrungen des Bildungswesens der Räterepublik nach der Befreiung verwendet worden sind.

Es wird die Verwirklichung – auf Grund der Erfahrungen der Räterepublik – der demokratischen Reforme des Bildungswesens – die vom Horthy – Regime vermieden worden sind – bekannt gemacht: die Gestaltung des sozialistischen Bildungswesens.

**L'UTILISATION DES EXPERIENCES D'INSTRUCTION PUBLIQUE DE LA RÉPUBLIQUE
HONGROISE DES CONSEILS (1919) DANS LE DÉVELOPPEMENT DE NOTRE
INSTRUCTION PUBLIQUE SOCIALISTE APRES LA LIBÉRATION**

JÁNOS NAGY

Ce travail est le deuxième chapitre d'une étude plus importante.

Dans ce chapitre l'auteur fait connaître comment la réforme démocratique de l'instruction – négligée par le régime Horthy – est réalisée par l'instruction publique socialiste sur la base des expériences de la République des Conseils.